

Beste aanwezigen,

- We zijn nu 70 jaar na de bezetting en de oorlog, waarin nieuwe generaties zijn opgegroeid zonder ervaring wat bezetting en oorlog in de praktijk van alledag betekent. Er zijn die 70 jaar in het gebied van de EEG nu Europese Unie geen oorlog en bezetting meer geweest. Dat is uiteraard zeer positief, maar mag de ogen niet sluiten voor de vele bezettingen, oorlogen en massamoorden buiten en aan de grenzen van de Unie en evenmin voor het feit, dat er overal ter wereld nu eenmaal oorlogszuchtige groepen bestaan en tenslotte moet de wapenindustrie zijn producten ook kwijt. Afrika zit er vol mee.
- De Duitsers kwamen niet alleen als een bezettende dictatoriale macht, maar steunden op een ideologie nl. het nationaal-socialisme. In Nederland uitgedragen door de NSB. Nationaal omdat men het eigen land vooropstelde boven het buitenland en socialistisch omdat men voorgaf voor de kleine man op te komen. De Duitse Nationaal-socialisten, de Nazis koppelden dat aan de rassenideologie, waarbij volkeren en bevolkingsgroepen in Über- en Untermenschen werden ingedeeld. Denk aan de joden, de Slavische volkeren, zoals de Polen, de zigeuners en de geestelijk gehandicapten. Ervaring wat een en ander betekende had men inmiddels al kunnen opdoen, want de Nazis waren al 7 jaar aan het bewind voor de oorlog hier begon.
- Hoe was het hier in Weert. Wat betekende de oorlog en de bezetting voor Weert en de Weertenaren? Hoe ervoeren de Weertenaren de bezetting. Ging iedereen het verzet in of sloot iedereen zich bij de NSB of de Nazis aan?

BEGIN/1940

In de begindagen van de inval werd Weert geëvacueerd. Dat gaf angst en maakte de mensen overstuur. De Stads- en Biesterbrug en Sluis 16 werden opgeblazen, waardoor veel ruiten in de omgeving door de druk sneuvelden. Evacuatie naar het westen - Brabant - werd hierdoor bijna onmogelijk. Behalve die voor diegenen die aan de andere kant van het kanaal woonden.

Vanwege de neutraliteit weigerde de Nederlandse regering om met de Belgen te coöpereren voor een aaneengesloten verdedigingslinie langs de Zuidwillemsvaart. Hierdoor konden de Duitsers bij Dorplein-Lozen het kanaal over en de Nederlandse stellingen aan de ZW-vaart in de rug aanvallen en oprollen. Duitse spionnen – als toeristen vermond – hadden voor de oorlog alles al in kaart gebracht. De intocht van onberispelijke en zingende Duitse legerscharen trok Weert in en door. Zij kochten de winkels leeg en betaalden toen nog keurig. Dat maakte indruk.

- De Duitse zomertijd wordt ingevoerd. Iedereen diende te verduisteren op straffe van hoge boetes. De Van Horne kazerne wordt een Duitse kazerne met een wapperende hakenkruisvlag.

- Juni 1940 ging het brood al op de bon; per gezin 2 kg per week. Andere producten zouden spoedig volgen,
- Verschillende werkloze arbeiders werden gepaaid met werk in Eindhoven met hoge lonen en werden daarom lid van de NSB, wat als voorwaarde gesteld was.
- Ondanks de overweldigende overmacht van de Duitsers nam het kleine verzet een aanvang. Uitingen van oranje-gezindheid op Koninginnedag zijn verboden. Een pater van de Biest loopt met een oranje vulpen rond. Mannen dragen een worteltje [muuerke] in hun knoopsgat.

NSB

Belangrijke Weerter NSB'ers beginnen zich te roeren, met de Duitse macht op de achtergrond, opvallenderwijs zijn daar geen geboren Weertenaren bij. Berucht was Priem, bijgenaamd de Schrik van Weert. Knokpartijen tussen NSB'ers en Weerter burgers vinden meermaals plaats. NSB's krijgen van de Kerk geen sacramenten meer toegediend.

- Maar wie de macht heeft, wordt arrogant. De Nazis en de NSB zijn de baas en laten dat ook merken. Door het agressieve optreden van de Duitsers op straat, waagde het niemand zonder uiterste noodzaak om avonds op straat te gaan. Merie van Pietje Kamp uit de Beekstraat 1 spuwde een Duitse militair in het gezicht en kreeg 9 maanden gevangenisstraf in Scheveningen.

1941

JODEN

- Verplichte registratie van joden. In Weert woonden er zes, waarvan drie bij de broeders van Saint-Louis op de Korenmarkt/Schoolstraat. De meeste hebben de oorlog overleefd. Het bordje 'Voor Joden verboden' in de winkels moest worden opgehangen of er nu joden in Weert woonden of niet. De jodensterren worden door de gemeente teruggestuurd. Men is reeds voorzien, luidt het commentaar.

WINTERHULP

- Een van sociale akties was de zgn. winterhulpaktie voor de minderbedeelden. De eerste bracht in 1940 970 gulden, in oktober 1941 nog maar 67 gulden, toen duidelijk werd dat het een NSB-organisatie was. Collectanten waren moeilijk te vinden. Ondanks dringend verzoek gaf niemand van de Weerter politie-agenten zich op om voor de Winterhulp te collecteren.

1942

GEMEENTEBESTUUR

- Er komt een NSB-burgemeester, genaamd Rösener Manz, en er zouden twee NSB-wethouders komen, De gemeenteraad was al opgedoekt.

- Engelse vliegtuigen vliegen hele jaar en de hele oorlog door. Wat ook angstgevoelens oproept voor vallende bommen of neergeschoten Engelse vliegtuigen.
- Enkele Weerter jongens die bij de Waffen-SS in dienst zijn getreden sneuvelen in Rusland.

1943

- De val van Stalingrad was de omslag in de Tweede Wereldoorlog. Dat wist iedereen, omdat de nazi's drie dagen openbare rouw hadden afgekondigd.

ARTSENSTAKING

- De voedselschaarste neemt toe. Vleesrantsoen verlaagd tot 125 gram per week per persoon. De Nederlandse artsen hadden kritiek op de slechte voedselvoorziening voor Nederlanders; het meeste en het beste ging immers naar Duitsland en de artsen waren tegen het vermoorden van geestelijk gehandicapten. De SD hield een razzia naar de huisartsen in Weert; maar trof niemand thuis. Alle Weerter huisartsen haalden hun naambordje weg. De actie liep voor de artsen goed af; voor het overige gingen de Duitsers gewoon door.

- APRIL/MEI STAKINGEN IN WEERT

Er komt het bevel dat alle oud-beroepsmilitairen zich moeten melden om in krijgsgvangenschap te gaan. Landelijk breken stakingen uit; in Weert staken de Meelfabriek, Lucifersfabriek, Smeets Drukkerijen, Tricotage, PTT, Basculefabriek, Halberg Machinebouw en het Belastingkantoor. De fabrieksdirecteuren worden door de SD aan een verhoor onderworpen. Ook het Melkfabriek staakt. Bestuursleden Melkfabriek gearresteerd. Intimidatie alom.

- Overall in het land worden stakers geëxecuteerd . Zeven personen uit Limburg worden standrechtelijk geëxecuteerd met ruime naamsvermelding in de kranten. De april-meistakingen vormen een keerpunt tijdens de bezetting In Nederland. De Duitsers beseften dat de Nederlanders niet meer voor hun zaak te winnen waren. Het verzet nam toe en het grote onderduiken begon.

STUDENTENMELDING

Daarna moeten de oud-studenten zich melden voor werk in Duitsland. De meesten in Nederland melden zich niet; in Weert melden zich vijftien universiteitsstudenten en worden naar Duitsland afgevoerd. Daar krijgt men spoedig spijt van. Oorzaak van de het zich melden lag in gebrekkige informatie hoe ernstig de situatie wel of juist niet was . Bovendien was het standrecht i.v.m. de stakingen nog van kracht en waren de ouders verantwoordelijk voor de daden van hun kinderen. Toen naderhand bleek dat het meeviel, werd een actie in Weert op touw gezet om de studenten uit Duitsland terug te halen. De eerste die niet terugging na zijn verlof was Guus Hermans , die later in Sachsenhausen zou omkomen na het verraad van Saint-Louis in 1944. Hij

organiseerde de terugkeer van andere studenten naar Weert met behulp van valse doktersattesten en valse stempels onder uiterst moeilijke omstandigheden.

ARBEITSEINSATZ

- 8 mei werd de Arbeitseinsatz afgekondigd; iedere man tussen 18 –35 jaar moest zich melden
- Door verraad van Weerter NSB'ers vallen er enkele personen, die zich niet gemeld hadden in handen voor de Arbeitseinsatz. Even later zullen 160 Nederlandse NSBers in de Van Hornekazerne opgeleid worden om onderduikers op te sporen.
- Om illegaal luisteren tegen de gaan moeten de radio's worden ingeleverd

HOOG BEZOEK IN WEERT

- Augustus komen Mussert, Rauter en Seyss-Inquart naar Weert op de Van Hornekazerne om Landwachters – dit zijn gewapende NSB-ers die ook als hulppolitie werden ingezet - de eed van trouw aan de Führer Hitler af te nemen,

1944

EINDE IN ZICHT

De Duitsers gaan driester optreden. In Weert vallen in dit jaar de meeste slachtoffers. Vader en zoon Caris worden gearresteerd wegens radio luisteren. Zij worden naar Amersfoort en Sachsenhausen gebracht. Frans Caris zou het niet overleven.

- Juni volgt de arrestatie van verzetsman Pierre Dorssers, die met hulp van drie Weerter politie-agenten weet te ontsnappen Hierop worden deze drie agenten opgepakt, waarvan er slechts één levend uit de concentratiekampen in Duitsland terugkeert.

NA DE INVASIE OP 6 JUNI.

- 21 juni vindt de SD-inval op Saint Louis aan de Korenmarkt plaats. Het tragische verraad van Saint Louis kwam van een doorgeslagen verzetsman, die na de oorlog door de rechtbank werd vrijgesproken.
- 4 september verlaten de burgemeester , NSBers en Rijksduitsers de stad . 5 september was Dolle dinsdag.

TOT SLOT:

Naast het verzet onder levensgevaarlijke omstandigheden had men de collaboratie met name doel ik dan op verraden van verzetslieden, onderduikers, Engelse piloten enz. Dat kwam in Weert voor zover bekend niet of zeer weinig voor. Vergeleken met Roermond met zijn 500 NSBleden telde Weert in de oorlog ongeveer 150 NSB-leden. Hoeveel broodNSB'ers hiervan waren en hoeveel bewuste NSB'ers is niet helder. Zo was politie-inspecteur Josephs wel NSBer, maar hij hielp waar hij maar kon om de mensen uit Duitse handen te houden. Ook deze mensen, die formeel aan de kant van een misdadige vijand stonden, waren hard nodig.

Zoals overal probeerde de massa van de Weertenaren er het beste van te maken onder voortdurende gevaar, voortdurend nieuwe verboden, de intimidaties, het gedwongen werk in Duitsland en de Engelse vliegtuigen, waarvan men maar hoopte dat ze niet neergeschoten zouden worden. Men wist nooit wat de volgende dag kon brengen.

Nu gaat het hier al 70 jaar goed, laten we dat behouden.